

Kaldığımız yerden

Katılımın, daha demokratik bir planlama kuramının ve uygulamasının geliştirilebilmesi olanağının mümkün ve kaçınılmaz bir gereklilik olduğunu düşünüyorum. Ama nasıl başaracağız bunu?

Akin Atauz

23/01/2021

Katılımcı bir demokrasi, katılımcı bir kent yönetimi ve katılımcı bir planlama konusunda düşünmeye başladıktan sonra yazılan her şeyin, sanki bu tür düşüncenin/ katılımcılığın nasıl “gerçekleşmesi olanaksız” olduğunu anlatmaya yönelik bir çabaya dönüştüğünü düşünüyor olabilirsiniz.

Zaten bu konu üzerinde düşünmeye başlarken, içinde bulunduğumuz dünyanın/çağın kentinin ne denli karmaşık ve açıklanabilir bir olgu olmaktan uzak olduğunu belirterek girişmiştik işe... İçinde bulunduğumuz mekansal ve toplumsal kent olgusu, çok karmaşık ve analiz edilmesi/ anlaşılması çok zor. Üstelik bunun geleceğini görmeye çalışmak, (teknolojinin ve toplumsal davranış örüntülerinin bu denli hızla değiştiği ve öngestirimlerin güvenilmez olduğu bir dünyada) akıllıca olmaktan uzak. Belki de günümüz demokrasisi hakkında bundan sonra yazılacakların ümitsizliğe doğru yol aldığını düşüneceksiniz.

Ancak şunu hemen söylemeliyim ki hem demokrasi inancımızın hem kentlerin yönetimindeki demokrasinin ve gerçekten demokratik bir toplumun gelişebilmesi için, katılımın ve katılımcı-demokratik planlamanın zorlukları olduğunu/ olabileceğini göstermeye çalışıyorum sadece. Bu zorlukları gerçekten daha yaşanabilir kentlere, daha

iyi ve demokratik kent yönetimlerine dair uğraşının daha verimli ve başarılı olabilmesine hazırlıklı olabilmek için düşünüyorum/ yazıyorum.

Katılım ama nasıl?

Katılımın, sonuç olarak demokrasinin daha demokratik bir planlama kuramının ve uygulamasının geliştirilebilmesi olanağının mümkün ve kaçınılmaz bir gereklilik olduğunu düşünüyorum. Ama nasıl? Nasıl başaracağız bunu?

Buradaki temel sorunun çoğulcu bir beraberlik/ müşterekler yaratma- uygulama ve verimli işleyişi düşüncesi ile disipline edilmemiş sonsuz özgürlükler arzusunun doğal olarak çelişebilme olasılığından kaynaklanıyor. Eğer çoğulcu beraberlikte bireysel özgürlüklerin sınırsız deneyimlere girişi söz konusu ise, bu deneyimlerin toplumu oluşturan bütün bireylerin isteyebileceği bir verimlilikte işlemesi ve gelişmesinde zorluklar olacağı hemen en baştan kavranabilecek kadar açık.

Hem bireysel özgürlüklerin hem de toplumsal beraberliğin ekolojik/ toplumsal/ ekonomik ve kültürel alanlarda kusursuz verimlilik ve etkinlikte birlikte gerçekleşemeyeceğini düşündükçe, sorunu çözmek için başlıca iki tür varoluşsal strateji geliştirilebilir: Tanımladığımız toplumu bütün boyutlarıyla küçültmek ve homojenleştirmek ve ikincisi de gelecek tahayyülünü, somut gerçekliği (ve geçiş aşamalarının gerektireceği bütün sancılı aşamaları) atlayarak gelecek ütopyaları ile değiştirmek...

Ancak kentsel toplumu birbirine benzer/ türdeşleşmiş bireylerden oluşan küçük topluluklarla ve ütopyacı girişimler geliştirdiğimizde hem kenti somut bir yıkıma doğru sürükleyen sermaye ve pazar sistemine karşı gerçek bir güç oluşturamıyoruz hem de demokrasi kuramına katılımcı ve çoğulcu bir beraberlik anlayışının gelişmesine katkıda bulunamıyoruz. Yaptığımız sadece benzerlerimizle beraber, kendimize kapitalist işleyişin ve kirlenmelerin henüz ulaşmadığı küçük cepler aramak ve bulduğumuzda da (ya da bulduğumuzu tahayyül ettiğimizde) asıl büyük resmin (sermaye sisteminin yıkıma

sürüklemekte olduğu dünyanın) acı ama dönüştürücü olamayan eleştirisini dile getirmekten ibaret oluyor.

Kuşaklar boyu tükenme sendromu

Hep birlikte, bütün dünya insanları/ halkları ve toplulukları, kentleri için bir kurtuluş olabileceği umudu uzaklaşıp-sönükleştikçe daha yakın ve somut hem de kendi küçük cebinde ütopyan bir yaşamın, gerçek ve hemen yapılabilir olmasının çekiciliğine kaplıyoruz. Buna da gerçekten ihtiyacımız var. Neredeyse kuşaklar boyu sürüp giden bu “burn-out”/ tükenme sendromu, hepimizi/ herkesi soluksuz bırakacak kadar ölümcül bir kabus çünkü...

Katılımcı ve demokratik kent yönetimi ve katılımcı planlamanın olabilirliği arayışıyla ilgili bu yazılar, işte tam da bu çelişkili sorunlar alanının son derece güç ve riskli platformunda yol bulmaya çalışıyor. Bu küçük ara açıklamadan ve bulunduğumuz yerle ilgili kavramsal harita üzerinde koordinat belirlemek arayışından sonra yeniden ve kaldığımız yerden, “katılım” sorunlarına dönebiliriz.

Tam olarak kaldığımız yere dönmeden önce, küçük bir anımsatma yararlı olabilir: Bu yazı dizisinin sorun alanlarında dünyada bugüne kadar çalışmış veya halen çalışmakta olan pek çok düşünürün kuramsal açıklamalarına hiçbir referans vermeden ilerlemeye çalışıyor olması belki dikkatinizi çekmiş ve hatta sizi rahatsız etmiş olabilir. Belki içinizden “bu sorunlar üzerinde ilk defa sen mi düşünüyorsun ve zaten çok daha derin, incelikli ve sistematik biçimde açıklanmış/ geliştirilmiş konuları yeni gibi ve yeniden

önümüze sürmeye çalışmanın ne anlamı var?” demiş olabilirsiniz. Bunun haklı bir düşünce olduğunu biliyorum.

Ancak bu yazılarla ilgili motivasyonu şöyle bir istek güdülüyor: Bu ülkede, mevcut koşullarda ve günün gerçekliği içinde yaşıyorum ve oldukça uzun bir zamandan beri hem demokrasiyi bütün düzeylerde genişletilmek hem ekolojik sorunlarla baş edebilmek hem geleceği daha yaşanabilir bir dünyayı/ kenti hazırlamak için düşünmek (buna mesleki olarak “planlamak” da diyebilirsiniz) için eylemli olarak uğraşan bir yurttaş-kentliyim. Ayrıca elimden geldiği kadar bu konulardaki gelişmeleri de izliyor ve düşünürlerin/ kuramcılarının/ aktivistlerin üretimlerini de elimden geldiğince okuyor/ anlamaya ve yorumlamaya çalışıyorum.

Ancak bütün bu birikimi (bu ülke koşullarının ve gerçeklerinin birlikte olduğum insanlar, topluluklar ve para/ kar hırsı ile dolu sermayedarlar ve politik sistem, her umudun nasıl çürümeye bırakıldığı bilgisi ve deneyiminden süzerek) yeniden, bir anlamda (bu ülkenin ve toplumun içinden doğru) daha yerel ve güncel bir yorum olarak yazmaya çalışıyorum. Böylece daha işe yarar, hatta işevuruk bir tartışma üretmenin mümkün olabileceği düşüncesiyle okumaya ve üzerinde düşünmeye değer bulabileceğiniz özgün metinler üretmeye çalışıyorum.

Taptuk’un kapısındaki Yunus...

Biliyorum ki bu ülkede, sermaye düzeni ve bunun üzerine de son 40 yıldır neo-liberal bir küresel egemenlik anlayışı var ve belki de her zaman bu toplumsal ve ekonomik temel pek değişmeksizin benzer bir konumdaydı ve öyle olacak. Ayrıca biliyorum ki reel siyaset alanı, iktidar ve muhalefetiyle toplumun sorunlarından ve doğanın isyanından iklim değişikliğine ilişkin derin kaygılardan son derece uzak. Biliyorum ki ideolojik olarak milliyetçilik ve İslam, daha da kötüsü bu iki ideolojiyle birlikte çok güçlü bir şiddet kültürü ve ayrımcılık var bu ülkede. Ve ben ülkenin bu ortamında “katılımcı demokrasi, katılımcı kent yönetimi ve katılımcı planlama” üzerine yazmaya çalışıyorum. Kısaca “havanda su dövüyorum”.

Durum böyle de olsa bir arkadaşımın geçmişte söylediği bir söz çok iyi bildiğim dizeleri bilincimin geri planlarından en öne taşımama neden olmuştu: 13'üncü yüzyılda **Yunus**'un, **Taptuk**'un kapısına, 40 yıl odun taşımasını anımsatmıştı... Onu hala anıyoruz ve ne yaptığını anlamaya çalışıyoruz. Yunus'la aynı şeyleri amaçlamıyoruz belki, ama onun bilgelik ve sabır dolu sade çabası hala öğretici...

Ege kıyılarında kent demokrasisinin (ya da bugün baktığımızda çok inanılmaz eksikliklerine rağmen içinde çok ilginç ve yenilikçi demokratik ideallerin) deneyimlendiği kentlerin üzerinden binlerce yıl geçti. Sonraki bin yıldan fazla süre içinde kent halkının kentle ilgili kararlarda hiçbir etkisi olmadı, 12 ile 16'ıncı yüzyıllar arasında, bazı Avrupa kentlerine gelinceye kadar... Tüccarlar, zanaatçılar ve üniversiteler, bazı kentlerde, yeniden kent halkının söz sahibi olması, özerklik ve demokrasiinin inşası üzerinde, denemelere girişmeye başladılar. Bugünkü tartışmalara gelmek kolay olmadı ve anlaşılan, Taptuk'un kapısında birikmesi gerekenler için, sabırla çabalamaya devam etmeliyiz.

Çabalamanın ne kadar yararsız ve etkisiz olduğunun farkındayım. Yine de hiçbir şey yapmamaktan belki daha iyidir diye düşünerek evrensel bilinebilirlikleri, geleceğin buradaki/ bu coğrafyada ve bu demografideki arayışlarına önemsiz de olsa katılabilmesi/tutunabilmesi için bireysel bir sanrı belki de...

aatauz@yahoo.com

Akın Atauz